

SPORDI EETIKA KOODEKS

Aus Mäng - Tee võidule

Eesmärgid

Spordi Eetika Koodeksi põhiprintsiip on, et eetilised seisukohad, mis viivad *Ausa Mänguni*, on kogu spordiliikumise integraalne, mitte lisaelement, ja kehtivad kõigil sporditegevuse tasemetel, olgu see siis sport kõigile või tipptasemel võistlussport.

Koodeks esitab usaldatava eetilise raamistiku võitluseks tänapäevaühiskonna poolt esilekutsutud surve vastu, selle vastu, mis õhustab traditsioonilise spordiliikumise põhimõtteid - ausat võistlust, sportlaste vahelist sõprust ja spordiliikumise vabatahtlikku olemust.

Arvestades, et tänased lapsed ja noored on homsed võistlusspordis osalejad ja võimalikud sporditähed, on Koodeksi peatähelepanu suunatud laste ja noorte kasvatamisele *Ausa Mängu* vaimus. Koodeks on samuti suunatud organisatsioonidele ja täiskasvanutele, kellel on otsene või kaudne roll laste ja noorte kaasamisel ja sporditegevuse korraldamisel.

Koodeks hõlmab põhiseisukohti laste ja noorte õigustest osaleda spordis ja tunda sellest rõõmu ning organisatsioonide ja täiskasvanute vastutust edendada *Ausa Mängu* põhimõtteid ja tagada nende põhimõtete austamist

Ausa Mängu määratlus

Ausa Mängu definitsioon sisaldab palju enam kui lihtsalt mängu teatud reeglite kohaselt. See liidab endas sõpruse, teistest lugupidamise ja alatise õiglases vaimus tegutsemise põhitõdesid. Ausat Mängu võib defineerida mitte ainult kui käitumislaadi, vaid ka kui mõtteviisi. See põhimõte välistab pettuse, äraostmise, dopingut, vägivalda (nii füüsilise kui moraalse), ekspluateerimise, liialdatud kommertslikkuse ja korruptsiooni.

Aus Mäng on positiivne kontseptsioon. Koodeks tunnustab sporti kui sotsiaal-kultuurilist tegevust, mis ausal harrastamisel rikastab ühiskonda ja arendab rahvastevahelist sõprust. Sporti tunnustatakse ka kui individuaalset tegevust, mis ausa mängu puhul pakub võimalusi enesetunnetuseks, eneseväljenduseks ja eneseteostuseks, isiklikuks eduks, oskuste omandamiseks ning võimekuse näitamiseks, sotsiaalseks suhtlemiseks, naudinguks, heaks terviseks ja üldiseks heaoluks. Toetudes suurele hulgale vabatahtlikult töötavatele klubidele ja spordijuhtidele, soodustab sport iga indiviidi osalust ja vastutust ühiskonnas tervikuna. Lisaks sellele võib vastutusrikas osalemine spordialastes ettevõtmistes soodustada ka keskkonnatundlikkuse kujundamist.

Vastutus Ausa Mängu eest

Laste ja noorte kaasamist ning osalemist sporditegevuses mõjutab laiem sotsiaalne keskkond. Potentsiaalne spordist tulenev kasu ühiskonnale ja igale üksikisikule saab olla võimalikult suur ainult sel juhul, kui praegu tagaplaanil paiknev *Aus Mäng* saab tõstetud tähelepanu keskmesse. *Ausa Mängu* põhimõtetele tuleb anda kõrgeim prioriteet kõigi nende poolt, kes otseselt või kaudselt mõjutavad või arendavad laste ja noorte sporti. Need on:

- valitsused

kõigil tasandil ja kaasarnatud kõik riiklikud institutsioonid. Eriline vastutus lasub nendel, kes on seotud kohustusliku hariduse kindlustamisega;

- spordiorganisatsioonid ja spordiga seotud organisatsioonid

kõigil tasandil ja kaasa arvatud spordialaliidud, liitude ühendused, kehalise kasvatused liidud, treenerite koolitusasutused, spordimeditsiini ja farmakoloogia ringkonnad ning massiteabekanalid. Ka kommertssektor, kaasa arvatud spordikaupade tootjad ja turustajad ning marketingi agentuurid, kannavad vastutust *Ausa Mängu* edendamise eest.

- üksikisikud

kaasa arvatud lapsevanemad, õpetajad, treenerid, spordikohtunikud, ametnikud, spordijuhid, ajakirjanikud, arstid ja farmakoloogid ning samuti eeskujud, keda järgitakse - tippportlased ja valitud ning palgalised spordijuhid.

Üksikisikul võib olla vastutus ka kui pealtvaataja rollis.

Igal neist institutsioonidest ja üksikisikutest on kanda oma vastutus ja täita oma rolli. Käesolev Koodeks on adresseeritud just neile. Koodeks saab olla efektiivne ainult sel juhul, kui kõik need, kes osalevad spordis, on valmis võtma enda kanda Koodeksis määratletud vastutuse.

Valitsused

Valitsustel on järgnevad vastutused:

- soodustada kõrgete eetiliste tõekspidamiste rakendamist kõigis spordiga seotud eluvaldkondades;
- toetada ja stimuleerida neid organisatsioone ja üksikisikuid, kes on oma tööga spordis näidanud sügavaid eetilisi tõekspidamisi;
- stimuleerida haridustöötajaid, et spordiharrastuse ja *Ausa Mängu* põhimõtete propageerimine saaksid kehalise kasvatuse õppeplaanides keskse kohta;
- toetada kõiki initsiatiive, mis on suunatud *Ausa Mängu* põhimõtete propageerimisele spordis, eriti laste ja noorte hulgas, ning julgustada erinevaid institutsioone seadma *Ausa Mängu* põhimõtted oma tegevuses keskele kohale;
 - soodustada nii rahvuslikke kui rahvusvahelisi uuringuid, mis aitaksid meil aru saada noorte sporditegevusega seotud ja seda ümbritsevast probleemide kompleksist ning mis määraksid nii halva käitumise ulatuse kui ka *Ausa Mängu* edendamise võimalused.

Spordiorganisatsioonid ja spordiga seotud organisatsioonid

Spordiorganisatsioonidel ja spordiga seotud organisatsioonidel on järgnev vastutus:

Ausa Mängu põhimõtete täitmiseks soodsa keskkonna kujundamisel

- avaldada selgeid juhiseid selle kohta, mida pidada eetiliseks, mida ebaeetiliseks käitumiseks ning tagada, et kõigil spordiliikumisest osavõtu ja võistlemise tasandil oleksid kasutusel mõjusad ning sobivad stiimulid ja/või karistused;
- tagada kõigi spordiga seotud otsuste langetamine kooskõlas vastava spordiala eetikakoodeksiga, mis omakorda järgiks Euroopa Koodeksi põhimõtteid;
- aidata teadvustada *Ausa Mängu* põhimõtteid oma mõjusfääris, kasutades selleks erinevaid kampaaniaid, autasusid, õppematerjale ja koolitusvõimalusi. Tuleb pidevalt jälgida rakendatud abinõude efektiivsust ja mõju;
- luua autasustamise süsteeme, mis hindaksid lisaks sportlikule edule just *Ausat Mängu* ja individuaalsete eetiliste omaduste arengut;
- osutada abi ja toetust massiteabevahenditele eetilise käitumise propageerimisel spordis.

Laste ja noortega töötamisel

- tagada, et võistlussüsteemid ja nende korraldus arvestaksid alles arenevate laste ja noorte eripära ning loovad järk-järguliselt võimalused spordiliikumises osalemiseks ja võistlemiseks sport kõigile tasemest kuni saavutusspordi kõrgemate astmeteni;
- aidata kaasa võistlusreeglite kujundamisele suunas, mis vastaksid väga noorte ja alles väljakujunemata isiksuste erivajadustele ning väärtustaksid *Ausat Mängu* kõrgemalt sportlikust võidust;
- tagada järelvalve, mis hoiaks ära laste igasuguse ekspluateerimise, iseäranis nende puhul, kes ilmutavad erilisi andeid ja võimeid;
- tagada, et kõik, kes tegelevad või on seotud laste ja noorte spordiga ning vastutavad selle eest, oleksid ka vastava kvalifikatsiooniga, et organiseerida, õpetada ja treenida noori. Eriti tähtis on, et nad oleksid teadlikud laste arenguga seotud bioloogilistest ja psühholoogilistest muutustest.

Üksikisikud

Üksikisikutel on järgnev vastutus:

Isiklik käitumine

- käituda nii, et see oleks heaks eeskujuks ja positiivse rolli mudeliks lastele ja noortele, mitte mingil moel väärtustada või ise demonstreerida ebaausat mängu, samuti seda teiste puhul õigustada, rakendada ebaväärika käitumise korral kindlaid sanktsioone;
- olla kindel, et isiklik ettevalmistus ja kvalifikatsioon vastab laste ja noorte treenimiseks nende erinevatel vanuseastmetel ja arenguetappidel.

Laste ja noortega töötamise!

- seada esiplaanile lapse või noore sportlase tervis, ohutus ning heaolu ja hoolitseda, et see põhimõte oleks tähtsam kui sportlik saavutus või saavutusega seondatav kooli, klubi, treeneri või lapsevanema maine;
- anda lastele selliseid sportlikke kogemusi, mis seoksid neid kogu eluks tervisliku kehalise tegevusega;
- vältida laste kohtlemist lihtsalt väikeste täiskasvanutena, olles samas teadlik noorte ealise küpsemisega kaasnevatest psühholoogilistest ja füsioloogilistest muutustest ning sellest, kuidas need mõjutavad sportlikke võimeid;
- vältida lastele selliste plaanide ja ootuste esitamist, mille täitmine ei ole laste võimetele vastav;
- pidada esmatähtsaks lapse kui sporditegevusest osavõtja positiivseid emotsioone seoses tegevusega ning mitte avaldada survet osavõtuks, võistlemiseks, mis astuks vastuollu lapse õigusega vabalt valida;
- pühendada võrdselt tähelepanu nii andekatele kui vähemandekatele lastele ja rõhutada ning stimuleerida lisaks enamnähtavale sportlikule saavutusele just isiklikku arengut ja uute oskuste omandamist;
 - julgustada lapsi välja mõtlema ja mängima omakoostatud reeglitega mängu ning võistlusi ja osalema nendes mitte ainult kui võistlejad, vaid ka kui treenerid, mänedžerid, kohtunikud. Suunata lapsi mõtlema ise välja ergutusi ja autasusid ausa mängu eest ning karistusi ebaetilise käitumise eest ning võtma oma tegude eest endale ka vastava vastutuse;
 - anda lapsele ja noorele, tema perele võimalikult palju informatsiooni, et teadvustada kõrge spordimeisterlikkuse teel peituvaid potentsiaalseid ahvatlusi ja riske.

Kokkuvõtteks

Aus Mäng on spordiedukuse-, -arengu ja spordiga tegelemise oluline ja keskne osa. *Ausa Mängu* läbi võidavad nii üksikisikud, spordiorganisatsioonid kui ka kogu ühiskond tervikuna. Meil kõigil lasub vastutus arendada *Ausat Mängu*.

Aus Mäng* viib võidule □ *Fair Play - the Winning Way* □ *Qui joue loyalement est toujours gagnant